

**FARG‘ONA VILOYATIDA YENGIL SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB
CHIQRISHNING GEOGRAFIK JIHATLARI**

Madaminov Zafarjon Xudoyberdiyevich

Farg‘ona davlat universiteti, geografiya kafedrasida dotsenti

Boyqo‘ziyev Jasurbek Muqimjon o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti, geografiya yo‘nalishi 22.64-guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Farg‘ona viloyatida yengil sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishning geografik jihatlari tahlil qilingan. Hududning tabiiy resurslari, mehnat resurslari, transport-geografik o‘rni hamda xomashyo bazasining sanoat tarmoqlarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, viloyatda to‘qimachilik, tikuv-trikotaj, ipakchilik va charm-poyabzal sanoatining hududiy joylashuvi hamda ixtisoslashuv xususiyatlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida yengil sanoatni rivojlantirishda hududiy omillar muhim ahamiyat kasb etishi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Farg‘ona viloyati, yengil sanoat, to‘qimachilik, tikuv-trikotaj, ipakchilik, charm-poyabzal, geografik joylashuv, sanoat geografiyasi, mehnat resurslari, hududiy rivojlanish.

Аннотация: В данной статье проанализированы географические аспекты производства продукции легкой промышленности в Ферганской области. Освещено значение природных ресурсов, трудовых ресурсов, транспортно-географического положения и сырьевой базы региона в развитии отраслей промышленности. Также рассмотрены особенности территориального размещения и специализации текстильной, швейно-трикотажной, шелковой и кожевенно-обувной промышленности области. В результате исследования обоснована важная роль территориальных факторов в развитии легкой промышленности региона.

Ключевые слова: Ферганская область, легкая промышленность, текстильная промышленность, швейное производство, шелководство, кожевенно-обувная промышленность, географическое размещение, промышленная география, трудовые ресурсы, территориальное развитие.

Abstract: This article analyzes the geographical aspects of light industry production in the Fergana region. The importance of natural resources, labor resources, transport-geographical location, and raw material base in the development of industrial sectors is highlighted. The territorial distribution and specialization of textile, garment-knitwear, silk, and leather-footwear industries in the region are also examined. The study proves that territorial factors play a significant role in the development of light industry in the region.

Keywords: Fergana region, light industry, textile industry, garment production, silk industry, leather-footwear industry, geographical location, industrial geography, labor resources, regional development.

KIRISH

O‘zbekiston iqtisodiyotida yengil sanoat tarmog‘i muhim strategik ahamiyatga ega bo‘lib, u aholini kundalik iste‘mol mollari bilan ta‘minlash, eksport salohiyatini oshirish va bandlikni kengaytirishda katta o‘rin tutadi. Ayniqsa, Farg‘ona viloyati mamlakatning eng zich aholi yashaydigan, qadimiy hunarmandchilik an‘analari va rivojlangan sanoat infratuzilmasiga ega hududlaridan biri sifatida yengil sanoat ishlab chiqarishida yetakchi mintaqalardan hisoblanadi. Viloyatda paxta xomashyosi, ipakchilik, tikuv-trikotaj, charm-poyabzal va to‘qimachilik yo‘nalishlari shakllangan bo‘lib, ular hududiy joylashuvi jihatidan turlicha omillar ta‘sirida rivojlanmoqda.

Farg‘ona viloyatida yengil sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni geografik jihatdan o‘rganish hududiy mehnat taqsimoti, resurslardan samarali foydalanish, sanoat markazlari shakllanishi va ishlab chiqarishning tumanlar kesimidagi farqlarini tahlil qilish imkonini beradi. Mazkur maqolada aynan shu masalalar keng yoritiladi.

Farg‘ona viloyatining iqtisodiy-geografik o‘rni va yengil sanoat uchun qulayligi. Farg‘ona viloyati O‘zbekistonning sharqiy qismida, Farg‘ona vodiysining markaziy hududida joylashgan. Viloyat Andijon, Namangan viloyatlari hamda Qirg‘iziston va Tojikiston bilan chegaradosh bo‘lib, transport-geografik o‘rni qulayligi bilan ajralib turadi. Aholining zich joylashganligi, mehnat resurslarining ko‘pligi, ichki bozor hajmining kattaligi hamda qo‘shni davlatlarga yaqinligi yengil sanoat rivojiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Yengil sanoatning asosiy xomashyosi bo‘lgan paxta tolasi, ipak xomashyosi va charm mahsulotlari uchun zarur resurslar viloyatning o‘zida yoki yaqin hududlarda yetishtiriladi. Shu sababli Farg‘ona viloyati ishlab chiqarish zanjirining barcha bosqichlarini hududiy jihatdan birlashtirish imkoniga ega.

Yengil sanoat tarmoqlarining hududiy tarkibi. Farg‘ona viloyatida yengil sanoat bir necha asosiy yo‘nalishlarda rivojlangan:

- to‘qimachilik sanoati;
- tikuv-trikotaj ishlab chiqarishi;
- ipakchilik va pillachilik;
- charm-poyabzal sanoati;
- gilamchilik va hunarmandchilik mahsulotlari.

Mazkur tarmoqlarning hududiy joylashuvi bir xil emas. Ayrim tuman va shaharlarda yirik sanoat korxonalari joylashgan bo‘lsa, ayrim joylarda kichik biznes va oilaviy korxonalar ustunlik qiladi.

2024-yilda Farg‘ona viloyatida jami sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 48,1 trln so‘mni tashkil etgan bo‘lib, bu viloyatda ishlab chiqarish salohiyati yuqori ekanini ko‘rsatadi. Ushbu hajm tarkibida ishlab chiqaradigan sanoat yetakchi o‘ringa ega bo‘lib, yengil sanoat uning muhim qismi sanaladi.

Yengil sanoat markazlarining geografiyasi. Viloyat markazi sifatida Farg‘ona shahri yirik sanoat tuguni hisoblanadi. Bu yerda zamonaviy tikuv-trikotaj, mato ishlab chiqarish, tayyor kiyim-kechak ishlab chiqaruvchi korxonalar joylashgan. Shaharning transport va

20-Aprel, 2026-yil

logistika markazi ekani ishlab chiqarilgan mahsulotlarni ichki va tashqi bozorlarga yetkazishda katta qulaylik yaratadi(1-jadval).

Qo‘qon qadimdan hunarmandchilik va savdo markazi bo‘lib kelgan. Hozirda bu yerda ipakchilik, tikuvchilik, milliy matolar va tayyor kiyim mahsulotlari ishlab chiqarish rivojlangan. Qo‘qonning tarixiy savdo markazi sifatidagi mavqei eksport aloqalarida ham muhim rol o‘ynaydi.

Marg‘ilon O‘zbekiston va Markaziy Osiyodagi eng mashhur ipakchilik markazlaridan biridir. Atlas, adras, ipak gazlama va milliy matolar ishlab chiqarish bo‘yicha alohida o‘rin tutadi. Marg‘ilonda yengil sanoat nafaqat sanoat, balki turizm bilan ham uzviy bog‘langan.

1-jadval.

Farg‘ona viloyatida yengil sanoat korxonalarining geografiyasi

Tarmoq	Asosiy mahsulotlar	Yetakchi hududlar
To‘qimachilik	Ip-kalava, mato	Farg‘ona, Qo‘qon
Tikuv-trikotaj	Kiyim-kechak, trikotaj	Farg‘ona, Quvasoy
Ipakchilik	Atlas, adras, ipak mato	Marg‘ilon
Charm-poyabzal	Oyoq kiyim, charm buyumlar	Qo‘qon, Farg‘ona
Hunarmandchilik	Milliy matolar, suvenirilar	Marg‘ilon, Rishton

*Jadval stat.uz sayti ma’lumotlari asosida tayyorlangan

Quvasoy ko‘proq og‘ir sanoat markazi sifatida tanilgan bo‘lsa-da, aholining bandligini ta’minlash maqsadida bu yerda ham tikuvchilik va tayyor kiyim ishlab chiqarish korxonalari faoliyat yuritmoqda.

Oltiariq, Buvayda, Rishton, Uchko‘prik, Toshloq va Dang‘ara tumanlarida paxta yetishtirish va qishloq xo‘jaligi xomashyosi bazasi mavjudligi sababli ip-kalava, tikuvchilik va qayta ishlash korxonalari joylashgan.

Hududiy joylashuvga ta’sir etuvchi omillar. Yengil sanoat korxonalarining joylashuviga quyidagi geografik omillar ta’sir ko‘rsatadi:

Xomashyo omili. Paxta, ipak qurti pillasi, charm xomashyosi kabi resurslarning mavjudligi korxonalarini qishloq xo‘jaligi hududlariga yaqin joylashtiradi.

Mehnat resurslari omili. Farg‘ona viloyati aholisi sonining ko‘pligi va mehnatga layoqatli qatlamning yuqoriligi yengil sanoatni rivojlantirish uchun qulaydir. Ayniqsa, tikuvchilik va trikotaj korxonalari ko‘p ishchi kuchi talab qiladi.

Transport omili. Avtomobil va temiryo‘l tarmoqlarining rivojlanganligi xomashyo olib kelish hamda tayyor mahsulotni bozorlarga chiqarishni osonlashtiradi.

Iste‘mol bozori omili. Viloyatning o‘zida va qo‘shni hududlarda katta iste‘mol bozori mavjudligi yengil sanoat mahsulotlariga doimiy talab yaratadi.

Tarixiy-an’anaviy omil. Marg‘ilon, Qo‘qon kabi shaharlarda asrlar davomida shakllangan hunarmandchilik tajribasi bugungi sanoat rivojiga zamin yaratgan.

20-Aprel, 2026-yil

Yengil sanoatning hududiy muammolari. Shunga qaramay, viloyatda yengil sanoatni hududiy rivojlantirishda ayrim muammolar ham mavjud:

- ayrim tumanlarda sanoat infratuzilmasining yetarli emasligi;
- elektr energiyasi va logistika xarajatlarining yuqoriligi;
- eksport bozorlarida raqobat kuchayishi;
- innovatsion texnologiyalarni joriy etish sur'atining pastligi;
- malakali mutaxassislar taqchilligi.

Bu muammolarni bartaraf etish hududiy sanoat siyosatining muhim vazifasi bo'lib qolmoqda.

Istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari. Kelgusida Farg'ona viloyatida yengil sanoatni geografik jihatdan yanada rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

- Har bir tumanning resurs imkoniyatiga mos sanoat zonalarini tashkil etish.
- Paxtani chuqur qayta ishlash asosida qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushini oshirish.
- Marg'ilon va Qo'qonda milliy matolar klasterlarini rivojlantirish.
- Tikuv-trikotaj eksport geografiyasini kengaytirish.
- Zamonaviy logistika markazlari va erkin iqtisodiy zonalarini kengaytirish.
- Ekologik toza va brend mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish.

Xulosa. Farg'ona viloyati yengil sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishda O'zbekistonning eng muhim hududlaridan biridir. Viloyatning qulay geografik o'rni, zich aholi, boy mehnat resurslari, xomashyo bazasi va tarixiy hunarmandchilik an'analari bu tarmoqning rivojlanishiga mustahkam asos yaratgan. Yengil sanoat korxonalari asosan Farg'ona, Qo'qon, Marg'ilon shaharlari hamda qator tumanlarda joylashib, hududiy ixtisoslashuvni shakllantirgan. Kelajakda innovatsiyalar, eksport salohiyati va hududiy sanoat zonalarini kengaytirish orqali Farg'ona viloyati yengil sanoatning yanada yirik markaziga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. O'zbekiston Respublikasining sanoat ishlab chiqarishi. Statistik to'plam. Toshkent, 2023.

2. Farg'ona viloyati statistika boshqarmasi. Farg'ona viloyatida sanoat ishlab chiqarishi ko'rsatkichlari. Farg'ona, 2025.

3. Farg'ona viloyati statistika boshqarmasi. Sanoat sohasi bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar. Rasmiy veb-sayt materiallari.

4. Abdinazarova X. Farg'ona viloyati sanoatining asosiy ko'rsatkichlari va tarkibi // *Ekonomika i sotsium*. 2025.

5. Musurmonova M.O. Yengil sanoat korxonalari samaradorligini optimal baholash usullari // *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*. 2025.